

Mihai Viteazul în conștiința europeană

Prof.univ.dr. Lucian Giura

Mihai este reprezentantul ideii de unitate națională și, fără îndoială, a constituit atracție și subiect de abordare pentru mulți istorici români și străini. Faptele de arme, realizările sale au întrunit mii și mii de pagini înșirate pe parcursul a nu mai puțin de patru secole, din contemporaneitatea sa și până în zilele noastre. Asupra vieții și activității laborioase a marelui voievod s-a aplecat în scrierile sale și Nicolae Iorga. Barbu Teodorescu [1], secretarul personal al marelui istoric, afirma că: „... *Iorga urmărește metodic și cu o persistență fără limită să adune într-un mare volum tot ce se putea afla oriunde și orice cu privire la figura și domnia lui Mihai Viteazul și așa a ieșit cel mai de seamă monument ridicat de tânărul istoric, și cel mai trainic, Voievodul întregitor de țară. Nu va fi marmura ce încântă ochii prin lucirea ei, cu care au fost împodobite palatele ducilor și regilor din trecut, ci aflăm granitul ce sfidează veacurile și dă expresivitatea masivului, a veșniciei*“. Eforturile lui Iorga s-au materializat într-un volum de nu mai puțin de 1500 pagini, apărut în anul 1903 [2]. Munca de pionierat prestată de Iorga avea să-și găsească extinderea prin activitatea depusă de generațiile viitoare de istorici care cu sânge au adunat mărturiile europene privitoare la Marele Voievod [3].

Mențiunile documentare contemporane și posterioare cuprind un areal geografic impresionant, din Toscana și Veneția dogilor la Constantinopol, și de aici la Londra și Madrid, trecând prin Viena imperială ori prin orașele poloneze, vecine la acea dată cu spațiul românesc. Și pentru că suntem aici la Șelimbăr, localitate cu un loc bine definit în istoria națională, Vă rog să-mi îngăduiți să dau citire scrisorii lui Mihai Viteazul adresată împăratului Rudolf al II-lea prin care îi vestește biruința obținută aici, asupra lui Andrei Báthory:

„Și-a răzbunat, în sfârșit, odată Măria Ta jignirile de atâtea ori aduse, nu știu de transilvăneni sau de craii lor, Măriei Tale și întregii Case de Austria, prin mine, la 28 ale lunii trecute, cu fierul. Căci cardinalul Báthory mi-a ieșit înainte la pădurile Sibiului în câmp, cu toate rândurile țării, mai ales cu oaste de strânsură și țărănească, neavând oaste cu plată. Și, pentru că după ce prealuminatul domn nunțiu al Papei [Germanico Malaspina – n.n.] a stăruit îndeajuns și de prisos pentru pace între cele două tabere gata acum de luptă, el n-a vrut cu nici un chip să plece din țară, deși era prinț intrat fără drept și să se dea în lături înaintea

dreptului Măriei Tale, ci se lăuda că va încerca norocul cu armele. Ci eu, cu credința în Dumnezeu, cel mai mare răzbunător al călcării de jurământ, și rezemat pe dreptatea Măriei Tale, m-am luat la luptă cu el.

Și acela despoiat de toată tabăra lui, a fost pus pe fugă de mine, cu toată oastea lui, nu fără mare durere a sufletului meu pentru risipa sângelui vărsat de la câteva mii de creștini, căzuți de amândouă părțile. Astfel la 1 noiembrie, în ziua tuturor sfinților, am luat în stăpânire ca biruitor Alba (Iulia), Scaunul crailor Transilvaniei.

Acestea am voit să le dau de știre Măriei Tale prin chiar ștabela mea; celelalte le voi face cunoscut Măriei Tale mai pe larg cu supunere în curând, prin niște fruntași ai Transilvaniei și Țării Românești. Dumnezeu să te ție la mulți ani pe Măria Ta biruitor în fericire.

În Alba Iulia, 4 noiembrie, anul Domnului 1599.

Al Măriei Tale slujitor,

Mihail voievod“ [4].

În acest context prezentăm și răspunsul Împăratului Rudolf al II-lea care îl felicită pe Mihai Viteazul pentru victoria împotriva lui Andrei Báthory:

„Preailustrului, credinciosului, iubitului nostru Mihai voievod al Țării Românești etc.

Rudolf al II-lea, prin grația divină împărat ales al romanilor, veșnic slăvit etc.

Ilustre, credincios, iubit. Am primit scrisoarea Voastră prin care ne felicitați pentru însemnata victorie ce ni s-a împlinit prin puterea divină și sânguina Voastră în zilele trecute, în Transilvania. Noi în adevăr ne bucurăm foarte mult și pentru cauza noastră și a creștinătății și într-aceea lăudăm cu deosebire credința Voastră, ce ne-o dovediți prin atât de vrednicele mărturii ale faptelor (Voastre) și nu vom pregea nicicum ca să aflați în orice timp dragostea inimii noastre recunoscătoare și pline de bunăvoință. Iar pe solii Voștri, pe care anunțați că-i veți trimite din partea Voastră ca să ne înfățișeze și cele ce s-au (petrecut) mai în urmă, îi vom primi bucuroși; de (lucrurile) ce trebuie hotărâte de acum înainte ne vom îngriji în chip deosebit.

Într-astfel încât mare să vă fie gloria în fața tuturor creștinilor, după cum și mare este bunăvoința noastră față de voi, (ca să răsplătească) bravura cu care ați dobândit această victorie și credința ce ne-ați arătat.

Dat în cetatea noastră Plazen, în ziua de 29 ale lunii noiembrie, în anul domnului 1599.

Rudolf m.p. “ [5].

Cronicarii și istoricii străini ai secolelor XVI-XVIII fac interesante catalogări-aprecieri privitoare la personalitatea magnifică a celui care a

fost Mihai Viteazul. Mărturiile respective au apărut în limbile de circulație ale vremii: de la antica latină la mai noile, modernele italiană, franceză, germană, engleză ori maghiară. Deși în majoritatea lor acești istorici, cronicari și scriitori reprezentau interesele marilor puteri ale timpului cu care Mihai Viteazul s-a confruntat direct, fie pe câmpul de luptă, fie pe plan diplomatic, ei nu au putut ține sub tăcere prestigiul deosebit al voievodului român datorat meritelor sale, marilor lui calități de strateg militar și abil diplomat, eroismului pe câmpul de luptă, dârzeniei de care a dat dovadă înfruntând nu numai Imperiul Otoman, ci și Casa de Austria ori Regatul polonez.

În acest context amintim de cele relatate de istoricul german Ludwig Albrecht Gebhardi, care, referindu-se la condițiile preluării puterii de către Mihai Viteazul, subliniază faptul că meritele sale îl făcuseră cunoscut cu mult înainte de înscăunare [6].

Cronicarul silezian Baldasar Walther, cel care îl cunoscuse personal pe marele voievod, în lucrarea sa, *Scurtă descriere a faptelor de arme ale lui Mihai, domnul Moldovei, Munteniei sau Valahiei*, consemna cu admirație calitățile de excepție ale eroului cărții sale, prestigiul și renumele pe care acesta și-l dobândise: „*El era bine cunoscut tuturor prin strălucirea părintească și prin prerogativele datorate nașterii sale, printr-o distinsă frumusețe și dreaptă purtare a trupului; astfel, încât, între alte virtuți alese era plin de credință față de Dumnezeu, împodobit cu statornicie, îngăduință și alte asemenea calități față de ceilalți. Toți cei buni se simțeau atrași cu dragoste prin atâtea calități desăvârșite, de o fire atât de generoasă și care de la natură părea a fi chemată la fapte mari; nu mai puțin prin elocința cuvintelor sale, care oricât se cerea, vorbirea sa știa fără o pregătire prealabilă să curgă dulce și înțeleaptă*“ [7].

Începuturile campaniei antiotomane sunt prezentate în mod similar atât de istoricul Richard Knolles, cât și de Johann Filstich: „*Voievodul <Mihai> – nota R. Knolles, nu mai puțin mișcat, începu să se preocupe mai profund de propria sa stare. Și cum era un bărbat de un înalt spirit și nu mai puțin zel față de țara sa, suferind să-și vadă zilnic oprimați supușii tot mai mult și mai mult de turcii nerușinați, el convoacă (așa cum promisese mai înainte transilvă-neanului) o adunare a tuturor stărilor Valahiei, pentru a se sfătui cu ele ce ar fi mai bine de făcut pentru a remedia un rău atât de mare, precum și pentru a preveni un rău și mai mare nu fără un motiv de teamă. <La această adunare> s-a căzut de acord, prin consimțământul tuturor, să se unească mai degrabă cu împăratul și alți principii creștini (așa cum o ceruseră adesea cu hotărâre), decât să îndure în continuare jugul greu al dominației turcești și al sclaviei*“ [8].

Istoricul francez Michel Baudier arăta: „*Sinan pașa cu o înfricoșătoare armată de turci trece Dunărea [...] pe calea lesnicioasă a unui pod pe care l-a construit în mod special, <spunea el>, pentru a recuceri Valahia care se desprinsese de ascultarea datorată stăpânului ei. Mihai, domnul acestei provincii, văzând o armată atât de puternică îndreptată împotriva sa, ce trece cu îndrăzneală Dunărea, fără a avea mijloacele necesare pentru a o împiedica, se hotărăște, cu toate că forțele lui erau puține, să facă tot ce-i stă în puteri pentru apărarea provinciei sale*“ [9].

Istoricul slovac Timon Samuel consemnează într-un stil elogios victoria obținută de Mihai în bătălia de la Călugăreni: „*Sinan, voind să le aducă <Țărilor Române> distrugere și pieire, a trecut în țară <Valahia>, pe la cetatea Giurgiu, cu o armată de aproape două sute de mii de oameni.*

Mihai, cu oastea adunată, temându-se de o luptă cu dușmanii în câmp deschis, a hotărât să-i hărțuiască și să-i obosească pe aceștia. În această regiune se află o pădurice de sălcii deasă, în care calea este oprită de multe râuri și mlaștini“ [10], pe la cetatea Giurgiu, cu o armată de aproape două sute de mii de oameni.

Datorită tacticii adecvate Mihai iese biruitor în pofida disproporției de forțe care îi era în dezavantaj.

Pentru atingerea scopului propus – independența și unitatea politică a românilor – Mihai Viteazul recurge atât la subtilitățile diplomației, cât și la puterea armelor. Tratatul încheiat cu principii Transilvaniei și cu împăratul n-au avut alt scop decât obținerea sprijinului militar necesar confruntării cu Imperiul Otoman sau consolidarea unor poziții, iar scurtele sale împăcări cu sultanul n-au fost altceva decât manevre diplomatice în scopul refacerii forțelor sau asigurării neutralității Istanbulului în momentul când oastea munteană acționa în alte direcții.

Bătălia de la Șelimbăr <18/28 octombrie 1599>, intrarea în Alba Iulia, jurământul de supunere al principalelor cetăți transilvănene surprind și uluiesc. Strălucita victorie de la Șelimbăr, proeminenta personalitate a lui Mihai Viteazul determină practic unificarea, sub același sceptru, a „Daciei“ din nordul și sudul Carpaților Meridionali. Alba Iulia îi face o primire triumfală. Istoricul flamand Hieronymus Ortelius, contemporan desfășurării evenimentelor, subliniază, implicit, că înscăunarea lui Mihai Viteazul ca voievod al Transilvaniei nu a însemnat un act de forță, ci dimpotrivă actul politic respectiv a întrunit acordul deplin al principalelor cetăți transilvănene. „*După această victorie de la Șelimbăr menționatul voievod s-a îndreptat cu valahii săi spre Alba Iulia, venind în întâmpinarea sa, distanță de o milă, un cortegiu măreț, cu conducerea și locuitorii orașului, primindu-l cu mare reverență și însoțindu-l la Alba*

Iulia. Acolo, ca și în toate orașele au răsunat salve de bucurie ca semn special al victoriei“ [11].

Este locul, acum și aici, pentru a vă exemplifica succint, modul cum s-a oglindit în conștiința europeană, a contemporanilor și a urmașilor, figura eroică a domnitorului român. Așa-numita presă, de la formele primare ale culegerilor de știri, redactate pentru uzul cancelariilor regală, papală și imperială, până la buletinele de informații ori broșurile și calendarele imprimate sub forma cunoscută de *Avvisi*, *Zeitungen*, *Nachrichten*, *Avisos*, *Nouvelles*, știrile referitoare la Mihai Viteazul au avut cea mai largă răspândire în tot spațiul european. Iată doar un singur exemplu care consemnează știrea referitoare la planul lui Mihai Viteazul de a-l alunga pe Ieremia Movilă și de a ocupa Moldova, după ce întreg teritoriul Transilvaniei trecuse sub autoritatea sa:

„Veneția, 19 august 1600

„... Au sosit prin Augsburg alte scrisori de la Viena, cu știrea că sosise acolo un curier din Transilvania, în trecere spre curtea imperială, trimis de valah pentru a raporta împăratului despre intenția pe care o are de a ataca Moldova și de a înlăptui această acțiune de acord cu Majestatea sa; expediția este îndreptată contra marelui cancelar al Poloniei, ca unul care s-a pus de-a curmezișul tuturor planurilor sale și s-a ademenit de vorbele turcilor. Regele Poloniei declarase Majestății sale imperiale că atunci când valahul va porni noi atacuri contra Moldovei, polonii ca răspuns vor ridica armele contra Transilvaniei și Sileziei... [12]“.

Ne oprim aici în scurta noastră intervenție afirmând că cu cât se adaugă informație documentară și se adâncește cercetarea științifică, puternica personalitate a lui Mihai Viteazul dobândește o nouă strălucire. Alături de Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Iancu de Hunedoara, el este întruchiparea eroismului, izvor de putere, de încredere și de mândrie națională pentru poporul român.

Note bibliografice

- [1] *Povestea acestei cărți* în: N. Iorga, *Istoria lui Mihai Viteazul*, București, Editura Militară, 1968, p.VIII.
- [2] *Mihai Viteazul în conștiința europeană*, vol. I-V, București, Editura Academiei, 1982, 1983, 1984, 1986, 1990.
- [3] Hurmuzaki, Eudoxiu, *Documente privitoare la istoria românilor*, volumul XII, București, 1903.
- [4] Epistola este redactată în limba latină și a fost publicată pentru prima dată în Hurmuzaki, Eudoxiu, *Documente privitoare la istoria*

- românilor*, vol. III, p.339 și apoi de Iorga, Nicolae, *Scrisori de boieri. Scrisori de domni*, ediția a III-a, p.227. Este preluată de noi din *Mihai Viteazul în conștiința europeană*, vol.I, *Documente externe*, București, Editura Academiei, 1982, p.304.
- [5] Hurmuzaki, Eudoxiu, *Documente*, III/1, p.363; *Mihai Viteazul în conștiința europeană*, vol. I, *Documente externe*, București, Editura Academiei, 1982, p.304.
- [6] *Idem*, vol. II, *Cronicari și istorici străini, secolele XVI-XVIII. Texte alese*, București, Editura Academiei, 1983, p.14.
- [7] *Ibidem*, p.268.
- [8] *Ibidem*, p.89.
- [9] *Ibidem*, p.216.
- [10] *Ibidem*, pp.363-364.
- [11] *Ibidem*, p.59.
- [12] *Mihai Viteazul în conștiința europeană*, vol. IV, *Relatări și presă*, București, Editura Academiei, 1986, p.290.